

Urheilijan eettisesti kiistanalaisten elämäntähtöjen rakentuminen kilpa- ja huippu-urheilun kurinalaistavissa toimintaympäristöissä

Kirjoittaja: Veera Manninen

Kirjoittajan taustayhteisö(t): Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta

Asiasanat: Urheilija, toimijuus, mielenterveys, valta

Tiivistelmä:

Kilpa- ja huippu-urheilun sosiaalisen todellisuuden ankaruus on noussut esille niin urheilijoiden mielenterveyden haasteita käsittelevissä mediauutisissa kuin viimeaikaisissa tutkimuksissa.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu urheilijoiden mielenterveyden haasteiden yhteys kilpa- ja huippu-urheilun ympäristötekijöihin. Vain harvat tutkimukset ovat suoraan tarkastelleet näiden ympäristötekijöiden vaikutuksia urheilijoiden mielenterveydelle. Suomessa aiheesta ei ole aiempaa tutkimusta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella urheilijan ja urheilun sosiokulttuuristen ympäristötekijöiden välistä vuorovaikutteisuutta valta-analyttisesti. Tutkimuksessa luotiin Michel Foucault'n tuotantoon pohjautuva tutkimusasetelma, joka teoretisoi urheilijan aseman ja toimijuuden rakentumista kilpa- ja huippu-urheilussa.

Tutkimus on integratiivinen kirjallisuuskatsaus, jonka aineisto muodostui foucault'laiseen valta-analyysiin pohjautuneista kansainvälisistä liikuntasosiologisista julkaisuista (n=23). Aineiston analyysimenetelmänä toimi teoriaohjaava sisällönanalyysi.

Tutkimustuloksissa korostuivat kilpa- ja huippu-urheilun kurinalaistavat ympäristöt, joissa urheilijat näyttäytyivät ensisijaisesti vallan objekteina ja tuotoksina. Urheilijoihin kohdistettiin erilaisia kurin ja valvonnan tekniikoita sekä diskursiivisia käytäntöjä, joiden tarkoituksena oli tuottaa normaaliksi ja hyväksi katsottua toimintaa ja käyttäytymistä.

Näissä toimintaympäristöissä urheilijoille muodostui niin sanottuja eettisesti kiistanalaisia elämäntähtöjä, joita olivat esimerkiksi oman mielen manipulointi, tunteiden peittely, pyrkimys kovuuteen ja urheileminen loukkaantuneena. Eettisesti kiistanalaiset elämäntähtönnöt eivät rikkoneet urheilun sääntöjä ja reilun pelin periaatteita (l. epäeettinen toimijuus), vaan särkivät urheilijaa itseään. Aineistossa tällaiset toimijuuden muodot rakentuivat vuorovaikutuksessa urheilu ympäristöistä nousseiden ja urheilijaan kohdistettujen odotusten ja vaatimusten kanssa.

Tutkimus kannustaa arvioimaan sosiaalisen vastuun merkitystä urheilijoiden mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisemisessä ja tukipalveluiden kehittämisessä. Tutkimus pohjustaa empiiristä jatkotutkimusta, jossa tarkastellaan suomalaisten joukkueurheilijoiden kokemuksia mielenterveyden haasteiden rakentumisesta Foucault'n hallinnallisuuden viitekehyksessä.